Πολυτεχνείο Κρήτης | Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

«Παράκτιες Διαδρομές στην Αγία Κυριακή, Χανιά»

Φοιτήτρια: Φιλοξένη Δανάη
Επιβλέπων Καθηγητής: Κακάβας Σπυρίδων

Διπλωματική εργασία | Ιούλιος 2025

Αγία Κυριακή

Περιοχή: Χαλέπα, Χανιά
Απόσταση από το κέντρο των Χανίων: 2,5 χλμ.
Πρόσβαση: 30′ περπάτημα, 5′- 10′ με αυτοκίνητο
Περιβάλλον: Οικιστικός χαρακτήρας,
φυσική βλάστηση, παραλιακό μέτωπο
Τοπόσημα: Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής, Ταμπακαριά,
Παραλία Αγίας Κυριακής,
Ερείπια Τρίκογχου Ναού (1512 μ.Χ.),
Θάλαμοι Ταφικών Μνημείων (1600 π.Χ.- 1100 π.Χ.)

Περιοχή Μελέτης

Βόρειο Παραλιακό Μέτωπο της Πόλης των Χανίων

Υστερομινωική Περίοδος (1600 π.Χ. - 1100 π.Χ)

Εκτεταμένο νεκροταφείο με λαξευτούς θαλάμους ταφικών μνημείων
Τυπική κάτοψη σε σχήμα πετάλου, τοξωτή είσοδος και λίθινο φράγμα
Ίχνη κατοίκησης και λατόμευσης στην κορυφή του λόφου
Ο χώρος ερμηνεύεται ως σημαντικό ταφικό
και ενδεχομένως ιερό κέντρο της Υστερομινωικής ΙΙΙ Περιόδου

Αρχές 16ου αιώνα (περ. 1510 μ.Χ. - 1512 μ.Χ.) - Ενετοκρατία

Ίδρυση μονής στην τοποθεσία Βλυχάδια
Καθολικό στο κέντρο της αυλής, περιμετρικές πτέρυγες με κελιά
Κατασκευή καθολικού: τρίκογχη κάτοψη, νάρθηκας, τρεις τρούλοι
Τυπολογία ασυνήθης για την Κρήτη, μαρτυρά πιθανές σχέσεις με το Αγιορείτικο πρότυπο
Πιθανή ύπαρξη αρχαιότερου ιερού, λόγω της ιαματικής πηγής (βλυχός) πλησίον του ναού

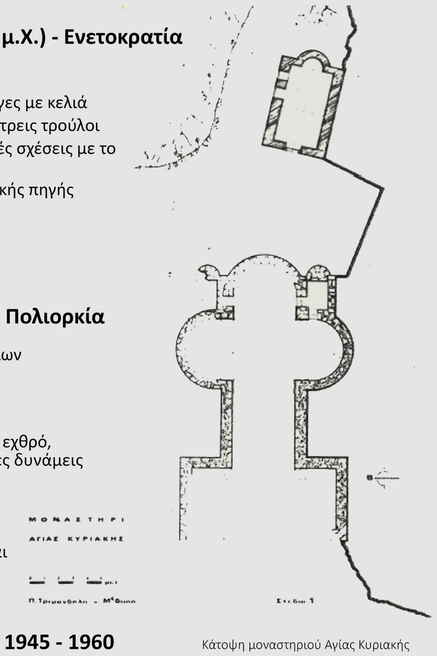
1637 - Περίοδος Ακμής

1645 - Καταστροφή κατά την Οθωμανική Πολιορκία

Κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της πόλης των Χανίων
από τον Οθωμανικό στρατό:
i. Η μονή καταστρέφεται ολοσχερώς
ii. Οι εγκαταστάσεις λεηλατούνται ή καίγονται
iii. Η στρατηγική της θέση θεωρείται κρίσιμη για τον εχθρό,
ενδεχομένως λόγω της χρήσης της από φιλοβενετικές δυνάμεις

19ος - 20ός αιώνας

Η περιοχή γύρω από την Αγία Κυριακή αναπτύσσεται
ως κέντρο βυρσοδεψίας (Ταμπακαριά),
με σημαντική οικονομική δραστηριότητα

Κάτοψη μοναστηριού Αγίας Κυριακής

Μεσοπόλεμος - Μεταπολεμική περίοδος 1945 - 1960

Σταδιακή παρακμή των παραδοσιακών βυρσοδεψίων,
λόγω οικονομικών και τεχνολογικών αλλαγών

Σύγχρονη εποχή - Διατηρούμενα κατάλοιπα

Ορατά ερείπια του καθολικού και περιμετρικών τοιχοποιιών καλυμμένα με βλάστηση
Διατηρείται η πηγή "βλυχός" με χαρακτηριστικά ιαματικού νερού, εντός της κρήνης
Διατήρηση μικρού λιμένα, κατάλοιπο υποστήριξης μοναστηριακών δραστηριοτήτων
Τοποθεσία με αρχαιολογικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον,
ενταγμένη πλέον στον ευρύτερο ιστό της περιοχής Χαλέπας

Μονή της Αγίας Κυριακής 1630 μ.Χ.
(Δημοτική Βιβλιοθήκη της Πάντοβας)

Χάρτης ανώνυμου της περιοχής Χανίων (αρχές 17ου αιω. μ.Χ.)
Στο κάτω μέρος η Μονή της Αγίας Κυριακής
(Δημοτική Βιβλιοθήκη της Πάντοβας)

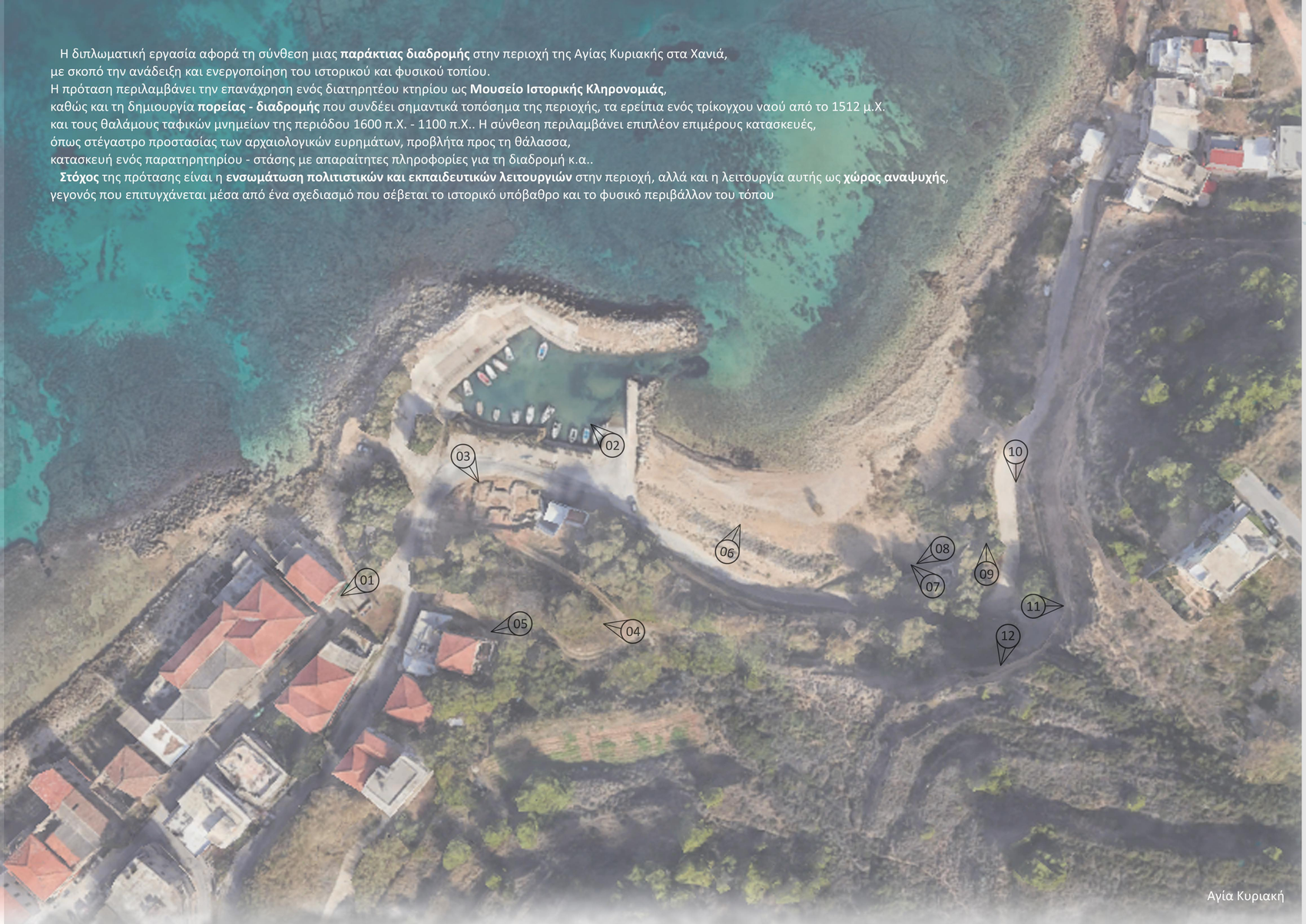

Η Μονή της Αγίας Κυριακής κατά την πολιορκία των Χανίων
Θεόδωρος Πουλάκης, 1945

Ιστορική Αναδρομή

Η διπλωματική εργασία αφορά τη σύνθεση μιας **παράκτιας διαδρομής** στην περιοχή της Αγίας Κυριακής στα Χανιά,
με σκοπό την ανάδειξη και ενεργοποίηση του ιστορικού και φυσικού τοπίου.
Η πρόταση περιλαμβάνει την επανάχρηση ενός διατηρητέου κτηρίου ως **Μουσείο Ιστορικής Κληρονομιάς**,
καθώς και τη δημιουργία **πορείας - διαδρομής** που συνδέει σημαντικά τοπόσημα της περιοχής, τα ερείπια ενός τρίκογχου ναού από το 1512 μ.Χ.
και τους θαλάμους ταφικών μνημείων της περιόδου 1600 π.Χ. - 1100 π.Χ.. Η σύνθεση περιλαμβάνει επιπλέον επιμέρους κατασκευές,
όπως στέγαστρο προστασίας των αρχαιολογικών ευρημάτων, προβλήτα προς τη θάλασσα,
κατασκευή ενός παρατηρητηρίου - στάσης με απαραίτητες πληροφορίες για τη διαδρομή κ.α..

Στόχος της πρότασης είναι η **ενσωμάτωση πολιτιστικών και εκπαιδευτικών λειτουργιών** στην περιοχή, αλλά και η λειτουργία αυτής ως **χώρος αναψυχής**,
γεγονός που επιτυγχάνεται μέσα από ένα σχεδιασμό που σέβεται το ιστορικό υπόβαθρο και το φυσικό περιβάλλον του τόπου

Αγία Κυριακή

01 | Ταμπακαριά

02 | Λιμάνι

03 | Ιερός Ναός Αγ. Κυριακής
- Ερείπια ναού (1512 μ.Χ.)

04 | Πλάτωμα μονοπατιού

05 | Διατηρητέο κτίσμα

06 | Παραλία

07 | Κρήνη

08 | Ιαματικό νερό

09 | Δρόμος

10 | Χωματόδρομος
προς ταφικά μνημεία

11 | Θάλαμοι ταφικών μνημείων

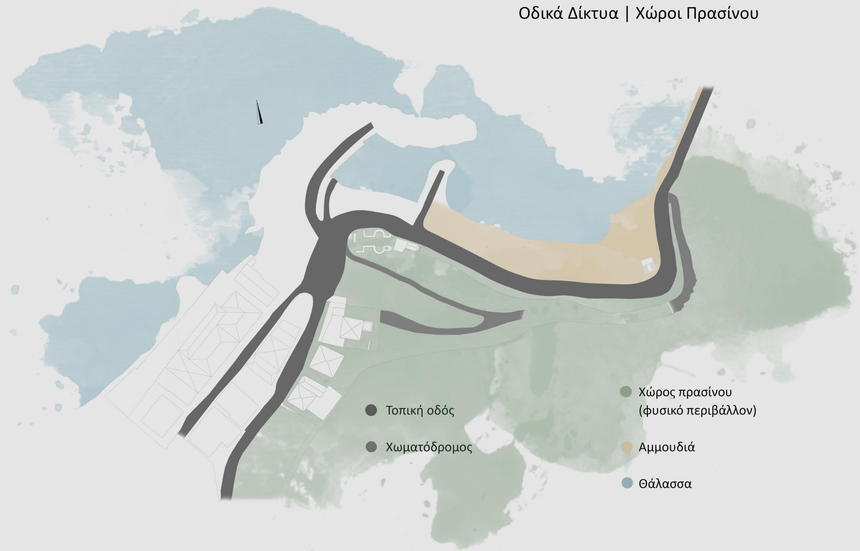

12 | Θάλαμοι ταφικών μνημείων

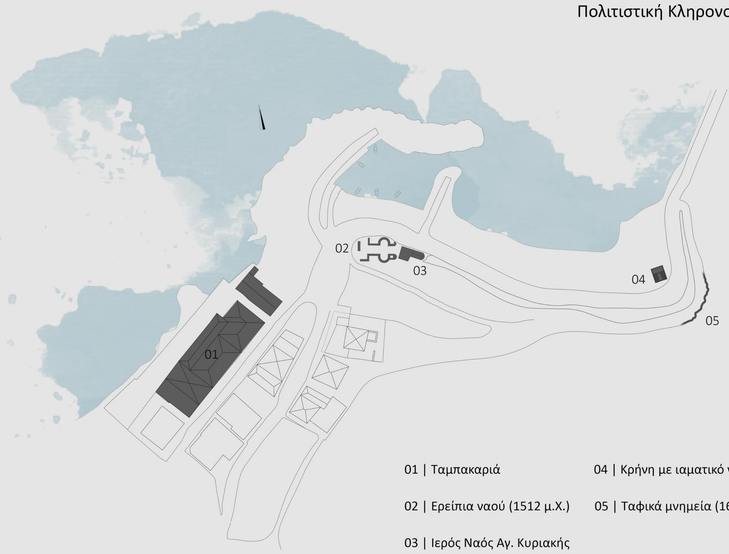
Χρήσεις Γης

Οδικά Δίκτυα | Χώροι Πρασίνου

Πολιτιστική Κληρονομιά

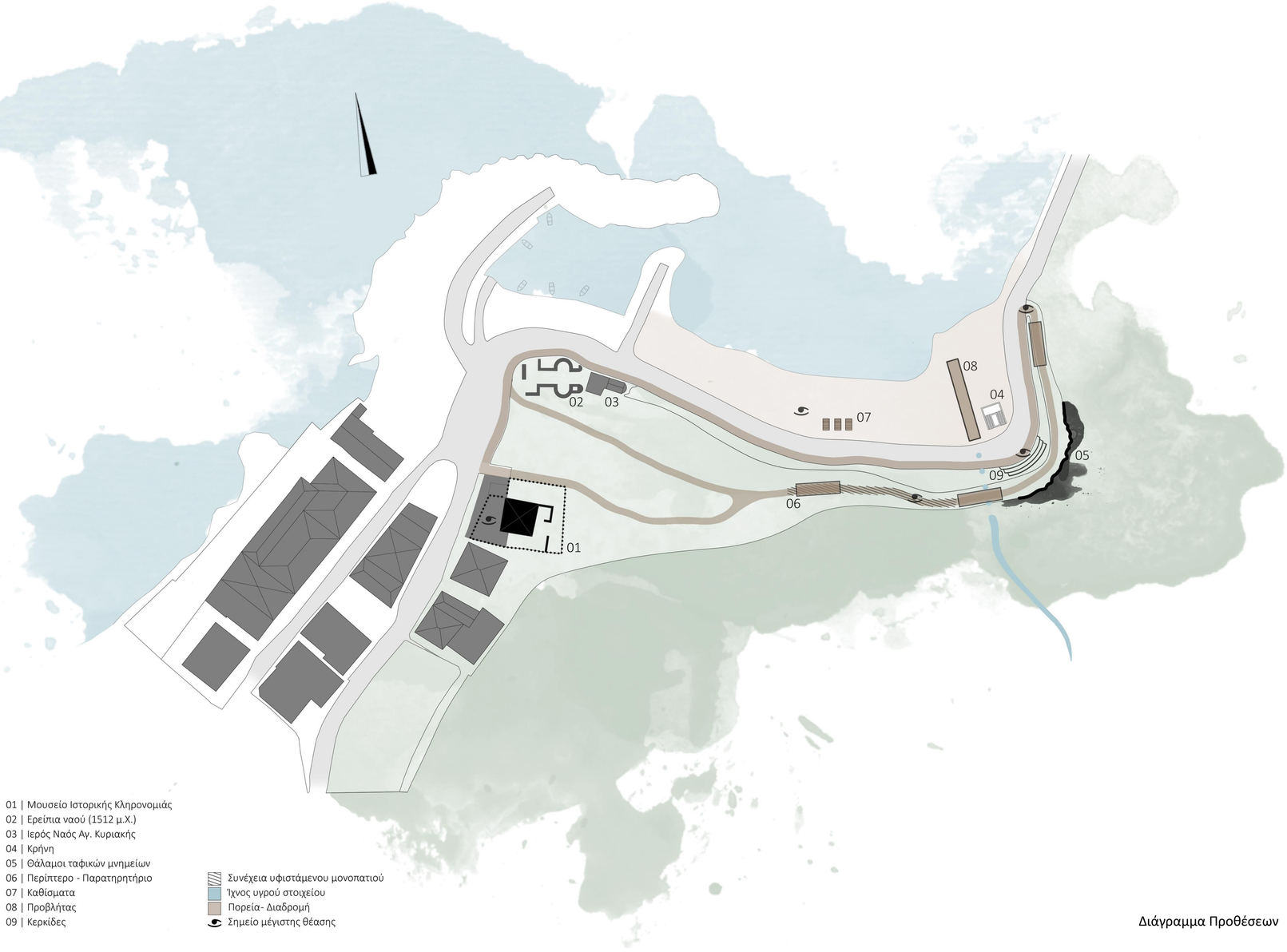
01 | Ταμπακαριά

02 | Ερείπια ναού (1512 μ.Χ.)

03 | Ιερός Ναός Αγ. Κυριακής

04 | Κρήνη με ιαματικό νερό

05 | Ταφικά μνημεία (1600 π.Χ. - 1100 π.Χ.)

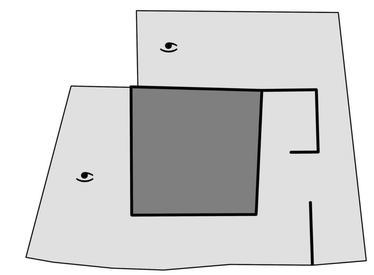

01 | Μουσείο Ιστορικής Κληρονομιάς
02 | Ερείπια ναού (1512 μ.Χ.)
03 | Ιερός Ναός Αγ. Κυριακής
04 | Κρήνη
05 | Θάλαμοι ταφικών μνημείων
06 | Περίπτερο - Παρατηρητήριο
07 | Καθίσματα
08 | Προβλήτας
09 | Κερκίδες

Συνέχεια υφιστάμενου μονοπατιού
Ίχνος υγρού στοιχείου
Πορεία- Διαδρομή
Σημείο μέγιστης θέασης

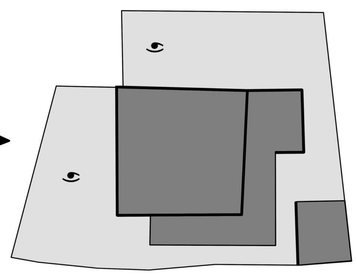
Διάγραμμα Προθέσεων

Υφιστάμενο Κέλυφος

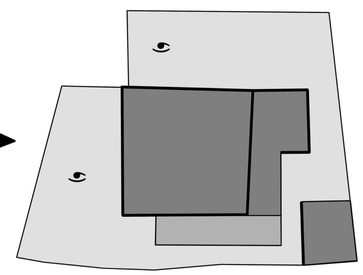

Πλήρες Κενό Οπτική φυγή προς τη θάλασσα

Πρόταση

Πλήρες Κενό Οπτική φυγή προς τη θάλασσα

Πλήρες Κενό Οπτική φυγή προς τη θάλασσα
Ημιυπαίθριος χώρος

Διατήρηση του υφιστάμενου κελύφους του κτηρίου
Προσθήκη με ξύλινο φορέα στο νοτιοανατολικό τμήμα
Οπτική φυγή προς τη θάλασσα στο βόρειο και στο δυτικό τμήμα

Διάγραμμα Μουσείου

Προθέσεις

Ανάδειξη και ενεργοποίηση της περιοχής της Αγίας Κυριακής

Προτασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, με έμφαση στην αξία των αρχαιολογικών ευρημάτων

Σχεδίαση μιας πορείας - διαδρομής, όπου θα συνδέει τα αρχαιολογικά ευρήματα και τις επεμβάσεις της πρότασης

Επανάχρηση διατηρητέου κτίσματος και δημιουργία Μουσείου Ιστορικής Κληρονομιάς ως κόμβο ερμηνείας, τεκμηρίωσης και παρουσίασης της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής

Σχεδίαση ενός στεγάστρου προστασίας των ερειπίων ενός τρίκογχου ναού (1512 μ.Χ.)

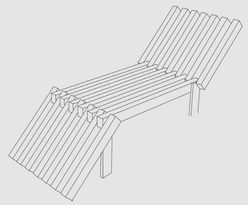
Σχεδίαση ενός προβλήτα προς τη θάλασσα

Κατασκευή περιπτέρου - παρατηρητηρίου κατά μήκος της διαδρομής

Διαμόρφωση υπαίθριων κερκίδων

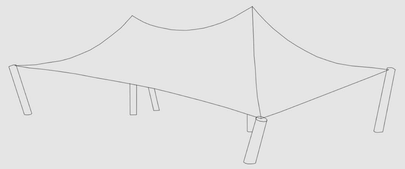
Σχεδίαση ξύλινων καθισμάτων στην αμμουδιά

Ποικιλία φυτεύσεων για την ενίσχυση της βιοποικιλότητας, διαμορφωμένη ώστε να διατηρείται η οπτική φυγή προς τη θάλασσα κατά μήκος της διαδρομής

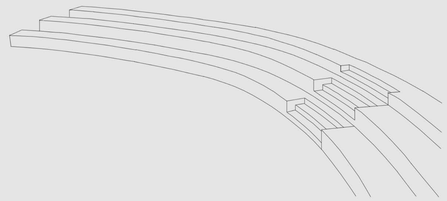
| Κάθισμα

Ξύλινη κατασκευή με αρθρωτές λωρίδες, συνδεδεμένες με μεταλλικά στοιχεία
Επιτρέπει την προσαρμογή και την αλλαγή κλίσης
Έδραση σε σκυροδετημένη βάση

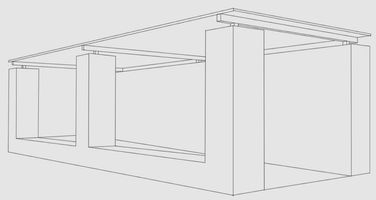
| Στέγαστρο Προστασίας

Στέγαστρο προστασίας αρχαιολογικών ερειπίων
Ελαφρύ υφασμάτινο περίβλημα διπλής καμπυλότητας
Έδραση σε έξι μεταλλικά υποστηλώματα

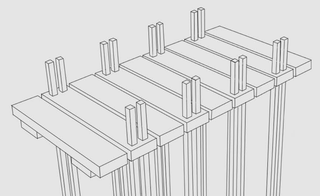
| Κερκίδες

Λιθόκτιστες κερκίδες τριών επιπέδων
Κλίμακα ενδιάμεσα
Οπτική φυγή προς τη θάλασσα
Εύκολα προσβάσιμες μέσω της διαδρομής

| Περίπτερο - Παρατηρητήριο

Φέρουσα λιθοδομή και στέγαστρο από καλάμια
Τοποθέτηση σε επιλεγμένα σημεία της διαδρομής
Στέγαση πινακίδων εποπτικού υλικού για την περιοχή
Οπτική φυγή προς τη θάλασσα

| Προβλήτας

Ξύλινη κατασκευή με έδραση σε σκυροδετημένες βάσεις
Κατεύθυνση προς τη θάλασσα ως συνέχεια υδάτινης ροής από το λόφο

Σκίτσα Κατασκευών

Υπόμνημα χρήσεων | Επιφανειών | Τοπόσημων

01 | Μουσείο Ιστορικής Κληρονομιάς (διατηρητέο κτίσμα με ξύλινη προσθήκη)
02 | Ερείπια Ναού (1512 μ.Χ.) με Στέγαστρο Προστασίας (ύφασμα)
03 | Ιερός Ναός Αγ. Κυριακής
04 | Πορεία (πατημένο χώμα, πέτρα)
05 | Περίπτερο - Παρατηρητήριο (πέτρα, καλαμωτή)
06 | Καθίσματα (ξύλο)
07 | Προβλήτας (ξύλο)
08 | Κρήνη
09 | Κερκίδες (πατημένο χώμα, πέτρα)
10 | Θάλαμοι Ταφικών Μνημείων (1600 π.Χ. - 1100 π.Χ.)

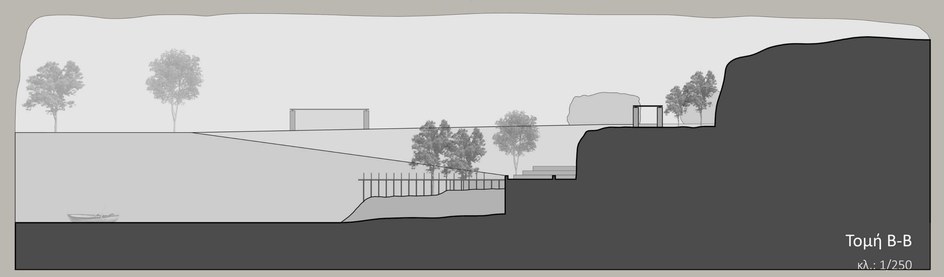
Φύτευση | Χωρίζεται σε τρεις ζώνες, οι οποίες χωροθετούνται με τρόπο ώστε να μην εμποδίζεται η οπτική φυγή προς τη θάλασσα.
Επιπλέον, η ζώνη με τη χαμηλή φύτευση χαρακτηρίζεται ως αρωματική και τοποθετείται σε σημεία άμεσα και εύκολα προσβάσιμα κατά μήκος της πορείας - διαδρομής. Αναλυτικά:

Υψηλή | χαρουπιά, πεύκο, αμυγδαλιά, γιασεμί

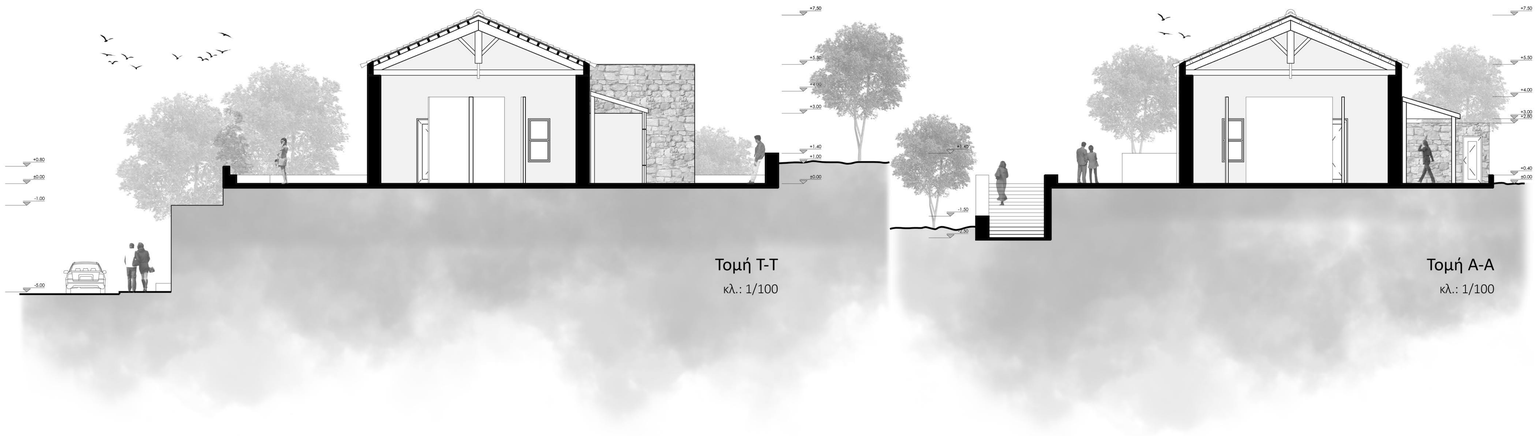
Μεσαία | πικροδάφνη, σφένδαμος, ιτέα, μανόλια

Χαμηλή | θυμάρι, κάπαρη, λεβάντα, ρίγανη, δεντρολίβανο, ύσσωπος

Σχέδιο Γενικής Διάταξης
κλ.: 1/200

Τομή Β-Β
κλ.: 1/250

Τομή Τ-Τ

κλ.: 1/100

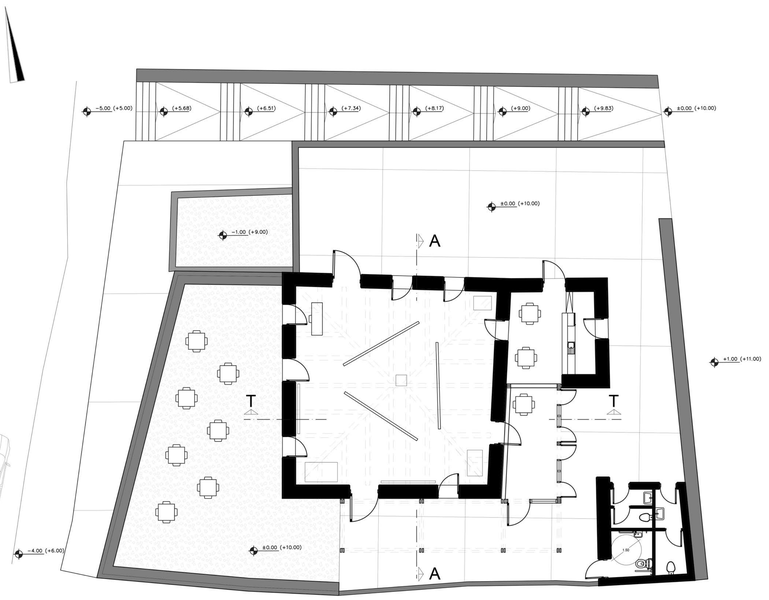
Τομή Α-Α

κλ.: 1/100

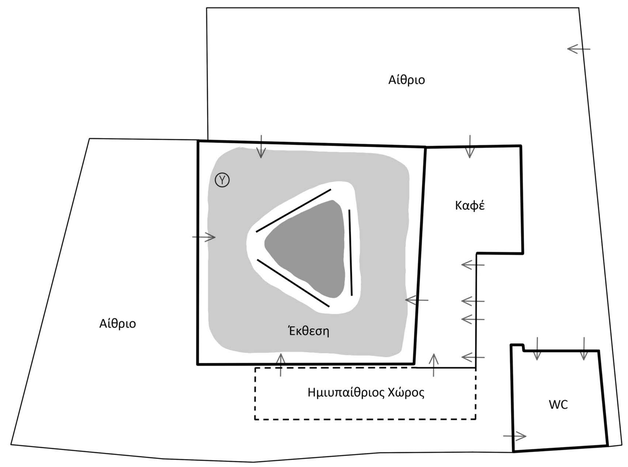
Ανατολική Όψη

κλ.: 1/100

Κάτοψη Ισογείου

κλ.: 1/100

Διάγραμμα Χώρων Μουσείου

← Προσβάσεις

Ⓨ Υποδοχή

Ευρήματα Ναού - Μοναστηριού | Ιστορική Αναδρομή (1512 μ.Χ)

Ευρήματα Ταφικών Μνημείων (1600 π.Χ. - 1100 π.Χ.)

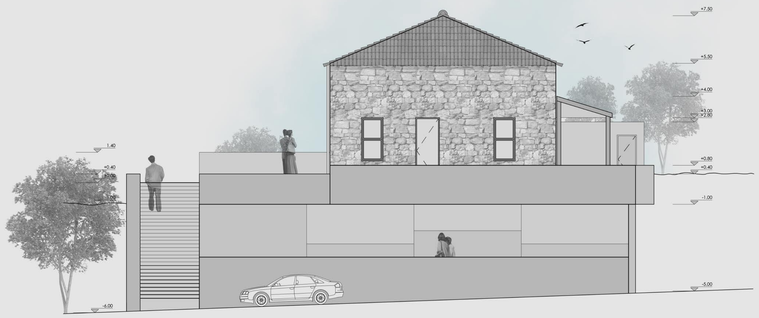
Άποψη από τον εκθεσιακό χώρο

Νοτιοανατολική άποψη του μουσείου

Βορειοδυτικός υπαίθριος χώρος του μουσείου

Δυτική Όψη

κλ.: 1/100

Νότια Όψη

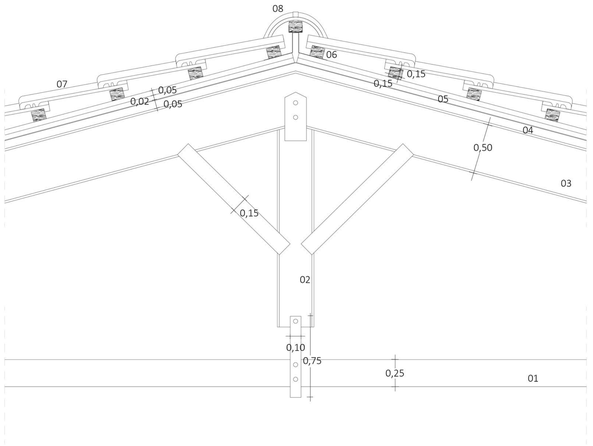
κλ.: 1/100

Βόρεια Όψη

κλ.: 1/100

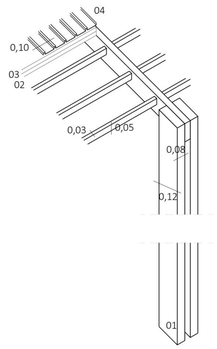
Λεπτομέρειες Κατασκευών

01 | Ελκυστήρας
02 | Μπαμπάς
03 | Αμείβοντας
04 | Πέτσωμα
05 | Μόνωση
06 | Τεγίδες
07 | Κεραμίδι γαλλικού τύπου
08 | Κορφή

Σκελετός Κεραμοσκεπής

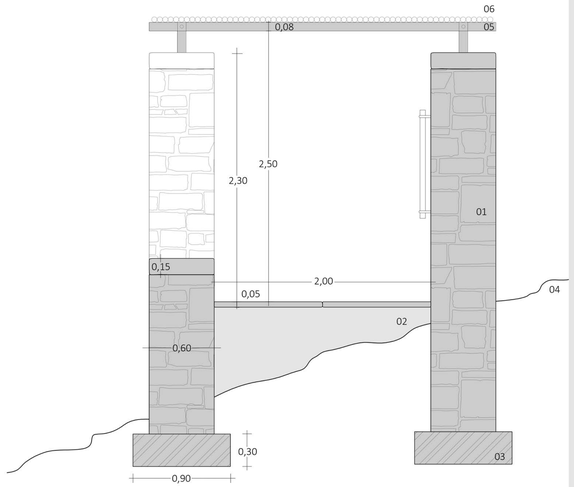
κλ.: 1/20

01 | Ξύλο
02 | Πέτσωμα
03 | Μόνωση
04 | Zinc

Σκελετός Προσθήκης Μουσείου

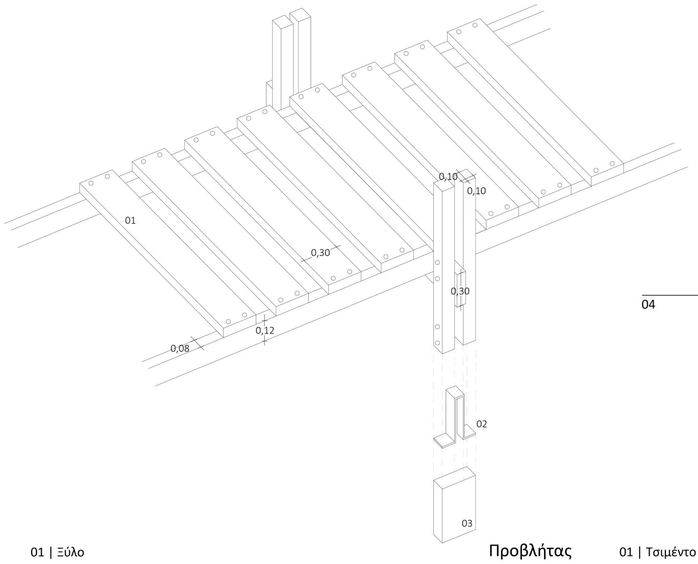
κλ.: 1/20

01 | Πέτρα
02 | Πατημένο χώμα
03 | Τσιμέντο
04 | Φυσικό Έδαφος
05 | Ξύλο
06 | Καλαμωτή

Περίπτερο - Παρατηρητήριο

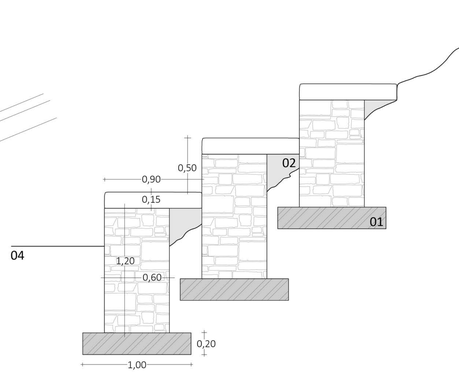
κλ.: 1/20

01 | Ξύλο
02 | Μέταλλο
03 | Τσιμέντο

Προβλήτας

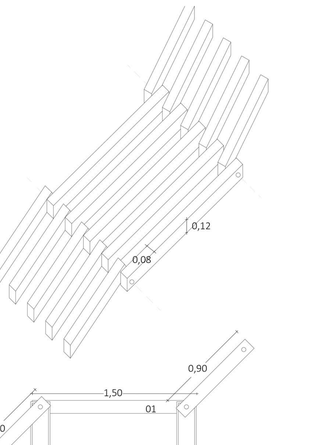
κλ.: 1/20

01 | Τσιμέντο
02 | Πατημένο Χώμα
03 | Φυσικό Έδαφος
04 | Πορεία

Κερκίδες

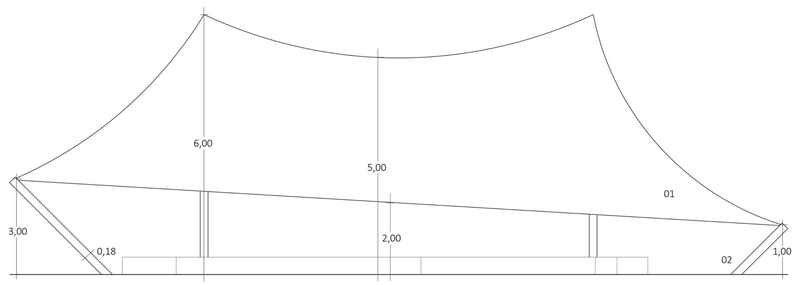
κλ.: 1/20

01 | Ξύλο
02 | Μέταλλο
03 | Τσιμέντο
04 | Αμμουδιά

Κάθισμα

κλ.: 1/20

01 | Ύφασμα
02 | Μέταλλο

Στέγαστρο Προστασίας

κλ.: 1/50

Άποψη από το στέγαστρο προστασίας

Φωτορεαλιστικές Απεικονίσεις

Άποψη από το καφέ και την προσθήκη του μουσείου

Άποψη από τους θαλάμους ταφικών μνημείων και τις κατασκευές της πορείας

Άποψη από το παρατηρητήριο - περίπτερο

Άποψη από την παραλία

Το Υστερομινωικό Νεκροταφείο στο Λόφο Καυκάλα

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο,
στη διάρκεια εκσκαφών για την οχύρωση
του παραθαλάσσιου λόφου Καυκάλα,
εντοπίστηκαν από γερμανικά στρατεύματα τάφοι
της Υστερομινωικής περιόδου (1600 π.Χ. - 1100 π.Χ.).
Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται
πήλινα αγγεία (σκύφοι, κύλικες, κύαθοι, θήλαστρο,
λοπάδια, ασκός), ορισμένα από τα οποία
παραδόθηκαν στην Αρχαιολογική Υπηρεσία,
ενώ άλλα διασκορπίστηκαν.

Το 1961, ο Ν. Πλάτων και
η M. Money - Coutts - Σειραδάκη πραγματοποίησαν
συστηματική έρευνα, αποκαλύπτοντας
εκτεταμένο νεκροταφείο στη βόρεια
και δυτική πλαγιά του λόφου.
Οι τάφοι ήταν κυρίως λαξευτοί στο βράχο:
θαλαμοειδείς με βραχύ δρόμο πρόσβασης
ή επιμήκεις, ελλειψοειδείς και κυκλικοί.

Ο τάφος Α, διαταραγμένος ήδη από τον πόλεμο,
παρουσίαζε πεταλόσχημη κάτοψη και τοξωτή είσοδο.
Λίγο ανατολικότερα, ο μικρότερος τάφος Β
διατηρούσε άθικτο το λίθινο φράγμα του.
Ακόμη ανατολικότερα βρέθηκε σειρά λαξευμάτων,
όχι όλα ταφικά, με ελάχιστα ευρήματα.

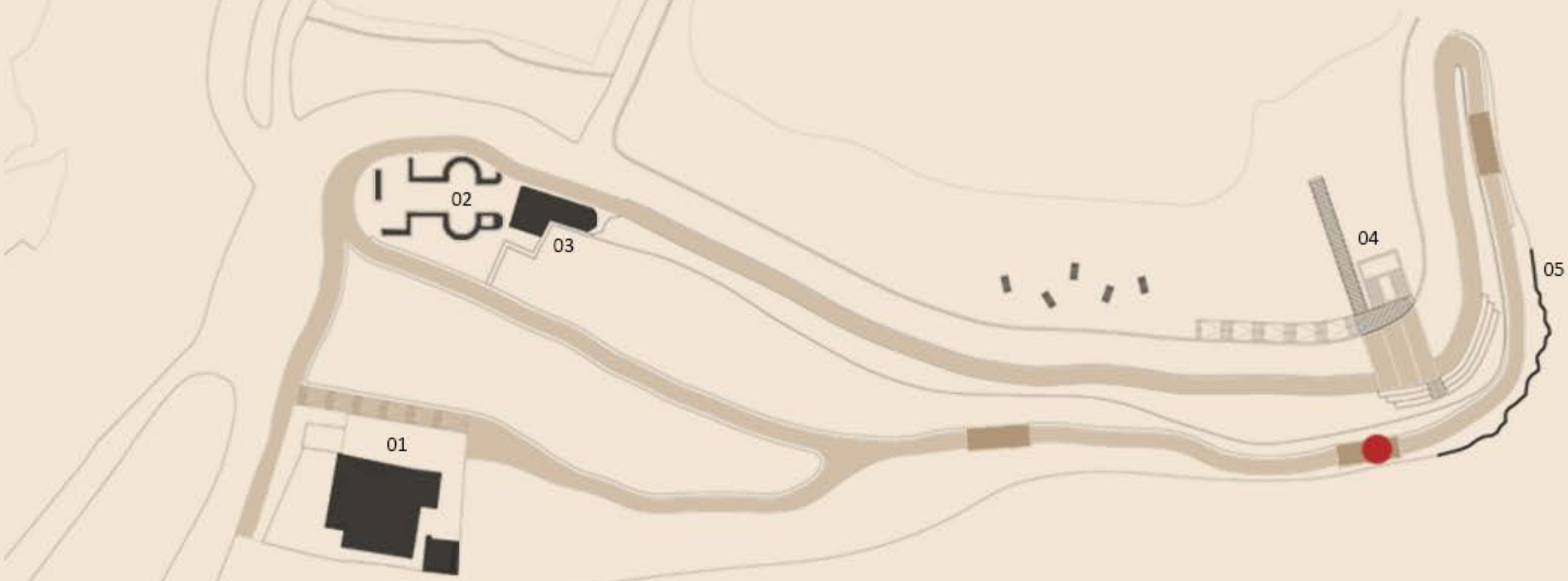
Στα βορειοδυτικά του τάφου Α εντοπίστηκε
ο θαλαμοειδής τάφος Δ, με σχεδόν ορθογώνιο
θάλαμο και ασυνήθιστη καμπύλωση του δρόμου
πρόσβασης λόγω του σκληρού πετρώματος.
Σώζονται ίχνη δύο ταφών και ένα θήλαστρο.
Ο λίθινος φραγμός διατηρούνταν,
ενώ η σύληση φαίνεται να έγινε από την οροφή.

Στην κορυφή του λόφου διαπιστώθηκαν
ίχνη κατοίκησης και λατόμευσης
της Υστερομινωικής ΙΙΙ περιόδου
(1400 π.Χ. -1100 π.Χ.).
Στους βορειοανατολικούς πρόποδες,
κοντά στο εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής,
βρίσκεται φυσική πηγή νερού.

1600 π.Χ. - 1100 π.Χ. — *Κατασκευή και χρήση του νεκροταφείου κατά την Υστερομινωική Περίοδο*

1940 μ.Χ. - 1945 μ.Χ. — *Ανακάλυψη τμημάτων του νεκροταφείου από Γερμανούς στρατιώτες κατά τη διάρκεια οχύρωσης του λόφου*

1961 μ.Χ. — *Ανασκαφές για την καταγραφή και μελέτη των αρχαιοτήτων*

01 | Μουσείο Ιστορικής Κληρονομιάς 02 | Ερείπια Τρίκογχου Ναού (1512 μ.Χ.) 03 | Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής
04 | Κρήνη 05 | Θάλαμοι Ταφικών Μνημείων (1600 π.Χ.- 1100 π.Χ.) Βρίσκεστε Εδώ

Χάρτης διαδρομής

Μονή Αγίας Κυριακής, Χαλέπα

Η Μονή Αγίας Κυριακής ιδρύθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα (περί το 1512), στην περιοχή των Βλυχαδιών, ανατολικά των τείχων των Χανίων. Στα πρώτα της χρόνια λειτούργησε ως μικρό ορθόδοξο μοναστήρι, περιορισμένο όπως και πολλά άλλα της εποχής, λόγω των βενετικών ορίων στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Το 1603, ο λόγιος ιερομόναχος Γαβριήλ ο Ροδίτης παραχώρησε τη μονή σε ομάδα μοναχών που επεδίωκαν κοινοβιακή ζωή, κατά το πρότυπο του Αγίου Όρους. Ακολούθησε ριζική αναδιοργάνωση και ανοικοδόμηση του συγκροτήματος.

Το καθολικό της μονής, που ανεγέρθηκε στις αρχές του 17ου αιώνα, ακολουθούσε τον αρχιτεκτονικό τύπο του τρίκογχου με τρεις τρούλους και νάρθηκα, επηρεασμένο από την αθωνική παράδοση. Ήταν από τα πρώτα παραδείγματα του τύπου αυτού στην Κρήτη. Το μοναστηριακό συγκρότημα είχε τετραπλευρή διάταξη, με πτέρυγες γύρω από εσωτερική αυλή.

Σύμφωνα με την εκκλησιαστική απογραφή του 1637, η μονή αριθμούσε 29 μοναχούς, διατηρούσε δύο μετόχια (του Σωτήρα στον Ασπαλαθέα και της Αγίας Τριάδας στον Κλαδισό) και κατείχε σημαντική αγροτική περιουσία. Τα ετήσια έσοδα της μονής ανερχόταν σε 700 υπέρπυρα, ποσό ενδεικτικό της ακμής της.

Η στρατηγική της θέση και η φιλοβενετική στάση των μοναχών ενδέχεται να συνετέλεσαν στην καταστροφή της κατά τον Κρητικό Πόλεμο (1645 - 1669). Η μονή εγκαταλείπεται και σταδιακά περιπίπτει.

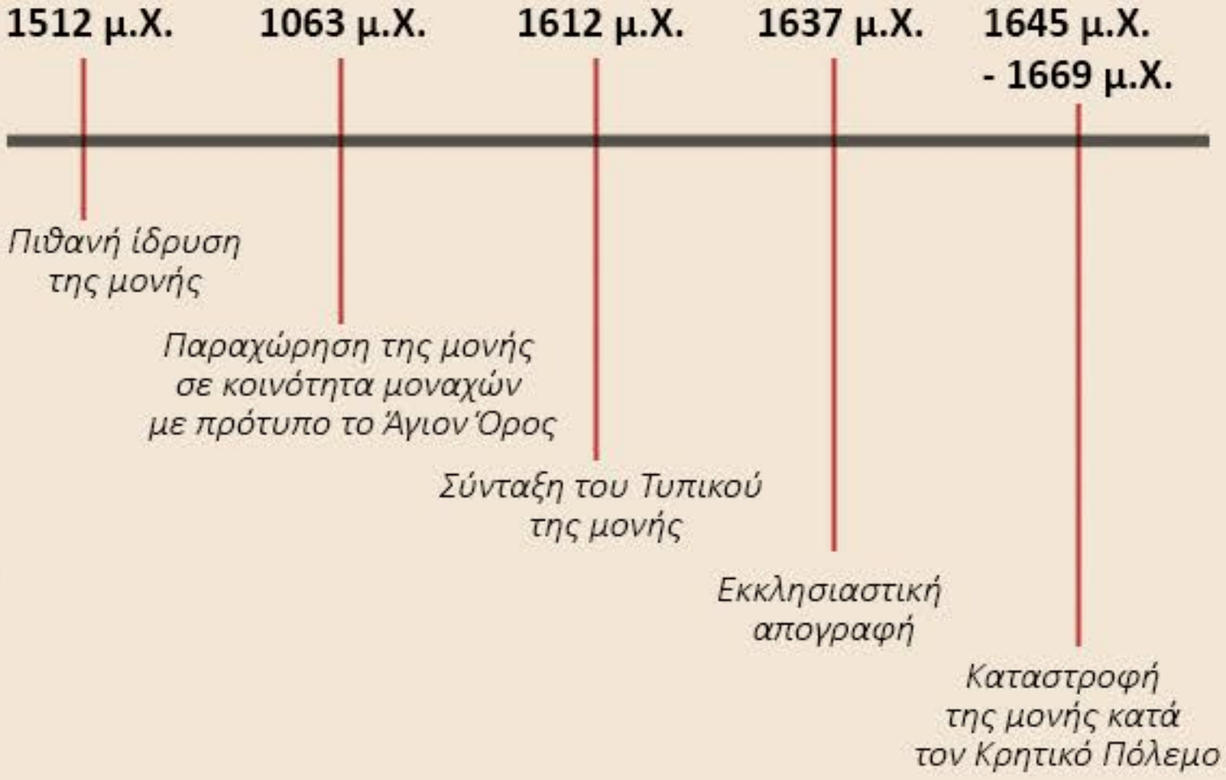
Σήμερα διατηρούνται:
- Τα ερείπια του καθολικού
- Ένα μικρό εκκλησάκι, πιθανώς του αρχικού συγκροτήματος.
- Κατάλοιπα τοίχων ενσωματωμένα στο ανάγλυφο της περιοχής.

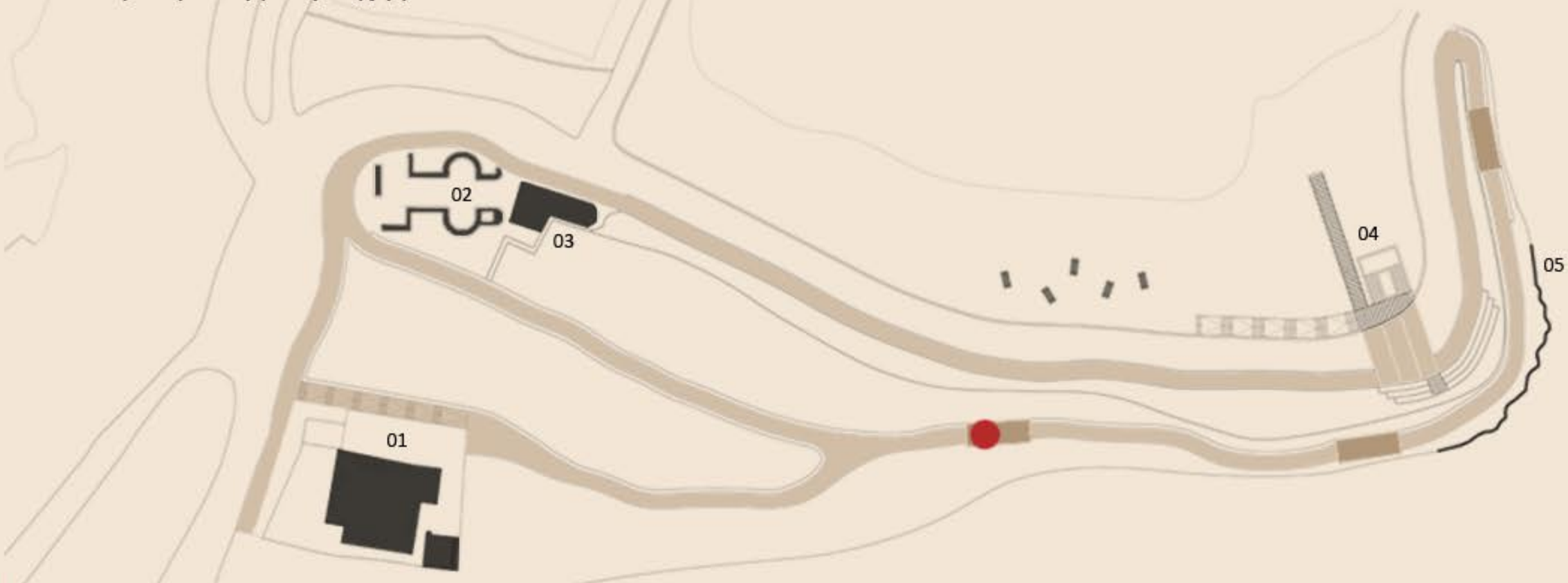

Η Μονή της Αγίας Κυριακής κατά την πολιορκία των Χανίων Θεόδωρος Πουλάκης, 1945

Μονή της Αγίας Κυριακής 1630 μ.Χ. (Δημοτική Βιβλιοθήκη της Πάντοβας)

01 | Μουσείο Ιστορικής Κληρονομιάς 02 | Ερείπια Τρίκογχου Ναού (1512 μ.Χ.) 03 | Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής
04 | Κρήνη 05 | Θάλαμοι Ταφικών Μνημείων (1600 π.Χ.- 1100 π.Χ.) Βρίσκεστε Εδώ

Χάρτης διαδρομής

Φωτογραφικές Απεικονίσεις Προπλάσματος

